

5.5.2020

Kaksikielisyystoimikunnan lausunto kaupunginhallitukselle oikeusministeriön selvityksestä usean kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään

Kaksikielisyystoimikunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon.

Kaksikielisyystoimikunta pitää hyvänä, että kielellisen identiteetin moninaisuuden kuvaamista ja tilastointia pyritään parantamaan. Suomen kielivaranto ja kieli-identiteettien kokonaisuus taikka henkilöiden kaksi- tai useampikielisyys ei käy ilmi nykyjärjestelmästä. Moni suomalainen on identiteetiltään kaksikielinen ja joutuu nyt valitsemaan vain yhden äidinkielen.

Väestötietojärjestelmään merkityllä äidinkielellä on oikeusvaikutuksia, muun muassa valtionosuuksien ja kuntien kielellisen jaotuksen tarkastelussa. Mikäli kielten merkintätapaa tai käsitteiden sisältöjä muutetaan, tulee huolehtia siitä, etteivät muutokset huononna kieliryhmien tai kuntien asemaa, vaikka järjestämisvastuu tai yksilön palvelun saaminen eivät olekaan riippuvaisia kielimerkinnästä järjestelmässä.

Äidinkielen ja erityisesti sen oikeusvaikutusten tarkastelu on vaikeampaa, jos voidaan ilmoittaa useampi äidinkieli. Vaikka sinänsä mielenkiintoinen tieto kaksikielisyudesta saataisiin tällöin selville, olisi määriteltävä kuitenkin, mihin kieliryhmään kaksi- tai useampikieliset kuuluvat. Koska esimerkiksi kuntien kielellinen jaotus perustuu suomen- ja ruotsinkielisten määrään suhteessa toisiinsa, voisi kaksikielisyuden korostaminen sotkea tämän jaotuksen ja pahimmillaan vaikuttaa negatiivisesti kaksikielisten kuntien kielivähemmistöihin tai kuntien saamiin valtionosuuksiin. Jos oikeusvaikutuksia ei oteta huomioon tai niitä muutetaan hallitsemattomasti, on vaarana myös, että järjestelmään valitaan paremman palvelun toivossa enemmistökieli todellisen tilanteen vastaisesti.

Tärkeää on joka tapauksessa lisätä väestön tietoa siitä, mihin väestötietojärjestelmän kielitietoja käytetään ja mihin niillä on vaikutusta. Tällöin merkintään kiinnitettäneen enemmän huomiota, ja se vastaisi paremmin suunnittelutarpeeseen.

Kuntien palveluiden järjestämisen suunnittelua helpottaisi laajempi tieto henkilön kielitaustasta. Yhteydenottokielen ennakoitua helpottaisi, jos järjestelmään merkittäisiin sellaisia kieliä, joita henkilö ymmärtää. Näillä tekijöillä ei kuitenkaan ole merkitystä kansalliskielten osalta kaksikielisten asemaan.

Näin ollen perustellummalta vaikuttaisi valita tarkastelluista vaihtoehdoista B. Sen hallinnolliset kustannukset ovat pienemmät ja

5.5.2020

se muodostaa pienemmän riskin ongelmille äidinkielen oikeusvaikutusten määrittelyssä. Kotikieltenkin merkinnällä saadaan kattava tieto henkilön kielivarannosta muun muassa kuntien suunnittelun pohjaksi, vaikka tämä asettaakin kaksikieliset edelleen valitsemaan yhden äidinkielen. Siinäkin vaihtoehdossa tärkeää on arvioida, onko uudistuksella ylipäänsä enemmän haittoja kuin hyötyjä.